

Qendra për Hulumtim dhe Krijim Politike

**PREJ VITIT SHKOLLORË 2008/9 NË
SHKOLLAT FILLORE DO TË ZBATOHET
MËSIM BESIMI FETARË I DOMOSDOSHËM**

Shkup, 2007

Qendra për Hulimtim dhe Krijim Politike është institute hulimtuës I pamvarur dhe jo-profitabil themeluar në mars të vitit 2004. QHKP përbëhet nga hulimtuës lokal si dhe konsultantë të jashtëm të cilët janë në kontakt të afërt me organizatën. Organizata ofron analiza politike themelore dhe provocative të temave më aktuale. QHKP nuk ka “agjendë të fshëhur”, por punon në drejtim të promovimit të demokracisë dhe transformimit ekonomik të vendit. Ajo nuk ka përkatësi politike apo partiake, as është në lidhje me ndonjë organizatë tjetër. QHKP zhvillon stilt ë ri të analizave politike dhe shërben si forum për qytetarët e rinj që ta zhvillojnë dhe tregojnë diturinë e tyre dhe shkathtësitë në lidhje me hulimtimin bazuar në dëshmi dhe analizat politike. Pika filluese nga e cila QHKP afrohet në tema të caktuara është principiele. Organizata, paqen dhe stabilitetin I konsideron si princip të parë që duhet të sundojë në vendet e Ballkanit dhe beson se qëllimi kryesor politik I Republikës së Maqedonisë është integrimi në Unionin European.

Qendra për Hulimtim dhe Krijim Politike është formuar prej ekipit multi-disciplinar duke bashkuar njerëz me përvojë të ndryshme dhe interesa profesionale dhe hulimtuëse dhe përfshin përvojë të konsiderueshme për mënyrën në të cilën funksionon procesi politik maqedon. Anëtarët e QHKP-së janë të specializuar në menaxhimin e projekteve dhe hulimtume politike dhe analiza, treningje dhe ndërtim të kapaciteteve, si dhe këshilla politike. Ata janë të aftë ta kordinojnë planifikimin e aktiviteteve dhe zbulimeve (informatat, të dhënat) në mënyrë fleksibile dhe efektive, jep analiza relevante dhe përkatëse në lidhje me realitetin politik dhe ekonomik, po në të njëjtën kohë I kushton vëmendje të veçantë mobilizimit përkatës të resurseve si dhe mbikqyrje të zhvillimit të projektit.

Departamentat kryesore të QHKP-së janë të specializuar për hulimtim dhe analiza politike, dizajnimi I projekteve dhe menaxhimi I të njëjtave, zhvillim rajonal/lokal, trening dhe ndërtim I kapaciteteve, këshilla politike. Ekipi I QHKP-së është në gjendje të ofrojë shërbime të plota consultative dhe praktike në kornizat e projekteve të dhëna.

Këtë para disa kohësh e deklaroi ministri i arsimit dhe shkencës, duke shtuar se nxënësit do të kenë mundësinë të zgjedhin një nga dy lëndët zgjedhore, historia e religjioneve ose mësim besim fetarë klasik. E dyta, tani për tani ofron mësimin një nga dy religjionet më të mëdha në vend, atij të krishterizmi ortodoks dhe islame.

Mirpo tani, paramendoni një hebrenjë ortodoks i cili patjetër duhet të zgjedhë ndërmjet tre opsioneve të pa pranueshme për të: krishterizëm, islam ose historinë e religjioneve. Jo, vetëm se të tre opsionet e ofruara nuk janë në përpuethsmëri me besimin e tij, por dhe përleshet me të drejtën e tij da edukoj fëmijën në frymën e bindjeve të tij fetare!(Dy të parat janë të vërteta absolute të cilët e përjashtojnë të vërtetën e tij absolute. E treta, duke pëmbajtur më shumë religjione dhe duke i përpunuar në aspekt historik, në vete tërheq rezikun për relativizimin e dogmës së tij fetare, për të cilën ai dëshiron që të ngec e vetmja dhe absolute për çdo çmim, për shkak se në të kundërtën i zhduket i gjithë sistemi i vlerave të tij.

Kjo është vetëm një nga arsyet për të cilën Qendra për Hulumtim dhe Krijim të Politikave(QHKP) mendon se modeli i propozuar nuk jep përgjigje të mjaftueshme të çështjeve juridiko-kushtetuese para çdo tentimi për zbatimin e mësim besimit fetarë në shkollimin publik. E para nga ato është se” a don të thotë ndikim fetarë në kuadër të institucioneve shtetërore zbatimi i mësim besimit fetarë në shkollimin

publik?" e dyta, e cila nga një mënyrë është e lidhur më të parën, është "se a i jep shteti trajtim të autorizuar disa religjioneve ose jo me zbatimin e mësim besimit fetarë në shkollimin publik,

Kushtetuta jonë dhe ligjet, sidomos tani, kërkojnë përgjigje negative për pyetjet e parashtruara. Zbatimi i mësim besimit fetarë në shkollimin publik është e lejuar vetëm nëse ajo nuk do të thotë ndikim fetarë nëpërmjet të institucioneve shtetërore si dhe dhënjën e trajtimit të veçantë të disa religjioneve në krahasim me religjione tjera nga ana e shtetit.

Kur të njëjtat pyetje u parashtuan par Gjykatës Kushtetuese në 2002-tën, u përgjigj në mënyrë dëshmuese. Tentimi i athershëm i shtetit për të zbatuar mësim besim fetarë në shkollimin publik ishte i komentuar sikur ndikim fetarë në kuadër të institucioneve shtetërore dhe në mënyrë implikative- sikur për tju dhënë trajtim të veçantë religjioneve përkatëse. Në bazë të asaj, tentimi ishte shpallur sikur jo-kushtetues.

Në qoftë se largohet alternativa - mësim i historisë së religjioneve, e cila është tregim në vetë dhe për të cilën do të rikthehemi në ndonjë rast tjetër- sot kemi situatë e cila në masë të madhe ngjan asaj të 2002-shit. Nga ajo e cila lëshoheshte si informatë për publikun rjedh se dallimi përbëhet në tre gjëra. Në vend të klerikëve ligjeratat do ti mbajnë teologët, në vend të klasës së tretë do të mësohet në

klasën e pestë, dhe në vend lëndë zgjedhorë do të jetë obligative.

Dy dallimet e para drejtojnë kah dobësimi i konotacionit konfesional të mësim besimit fetarë si opcion lëndorë. Ajo posaçërisht i dedikohet së parës nga të dyjat. Pikërisht, kur lëndën e mbajnë teologë të akredituar nga shteti në vend të klerikëve të deleguar nga bashkësitë fetare, gjykata më rëndë do të mund të vlerësoj zbatimin e mësim besimit fetarë në shkollimin publik si ndikim fetarë në kuadër të institucioneve shtetërore. Për këtë, mund të pritët se këto ndryshime do ti zmadhojnë gjasat që propozimi i ri i Qeverisë të kaloj testin e kushtetutshmërisë në rastë se ajo të gjindet para Gjykatës Kushtetuese. Kjo dhe me shumë që është paralajmëruar dhe ndryshimi i nenit 13 nga Ligji për Shkollim Fillorë, i cili tani haptazi ndalon ndikim fetarë në shkollat fillore dhe e cila pefaqësonte bazë të drejtëpërdrejtë në bazë të së cilës Gjykata Kushtetuese e bazonte vendimin në vitin 2002.

Nga ana tjetër dallimi i tretë, do të jetë pengesa më e madhe ky propozim të pranohet dhe të zbatohet në praktikë. Ajo i takon kufizimit, dhe në të njëjtën kohë zgjidhje të domozdoshme që u imponohet qytetarëve- nxënësve dhe prindërve të tyre. Që mos të ketë ngatërim dhe në rastin e mëparshëm zgjedhja ishte e kufizuar- shtriheshte ose ne krishterizëm ose islam. Por ajo nuk ishte e domozdoshme - egzistonte mundësi që most ë zgjidhet asgjë, për shkak lënda kishte status zgjedhorë. Tani ajo zgjidhje jo që është kufizuar- ose krishterizëm ose islam ose historia e religjioneve, por edhe i detyrueshëm- qytetari patjetër duhet

të bëj zgjedhje ndërmjet tre opcioneve të ofruara! Tani kthehuni në shembullin e Hebrenjve tanë! Cfarë të zgjedhni i shkretët?

Prandaj, edhe nëse mund të bindet gjykatë dhe qytetarët se propozimi i ri për zbatimin e mësim besimit fetarë paraqet ndikim fetarë në kornizën e institucioneve (për shkak të ndryshimit të parë në propozimin dhe ndryshimit të paralajmëruara në Ligjin për Shkollim Fillorë), si do ta bindim se ajo nuk don të thotë dhe trajtim të veçantë të krishterizmit dhe islamit nga ana e shtetit?

Mundësi tjetër është të pohosh se gjithçka i është lënë qytetarit. Ata kanë mundur të zgjedhin edhe histori të religjioneve nëse kanë dashur por nuk e kanë bërë atë, por kanë vendosur për mësimin të krishterizmit ose islamit.. Që do të thotë se shteti, nëpërmjet zbatimit të mësim besimit, siguron trajtim të veçantë disa religjioneve?

Shteti nuk ka vendosur asgjë, por vetëm ka zbatuar zgjedhjen e qytetarëve. Kurse, ajo është dhe detyra kryesore e një shteti demokratik, apo jo? Dhe tani cila është ajo gjykatë që do ta kontestoj legjitimitetin e zgjedhjes së qytetarëve, të aritur në mënyrë më demokratike?

Megjithatë, kjo mundësi juridikisht nuk mban dhe nuk do të mund të kalojë. Kjo nga ajo se në momentin kur shteti do ta sanksionoj zgjedhjen e qytetarëve, në kuptimin për zbatimin dhe implementimin e saj, zgjedhja e qytetarëve bëhet zgjedhje e shtetit, dhe ajo më tutje mund të konsiderohet si

e poergjegjshme për gjitha veprimet dhe pasojat që dalin nga ai/ajo.??? Duke marrë parasysh se qytetarët janë para një zgjidhje të ngushtë të kufizuar në kuadër të opcionit mësim besim(ose kirshterizëm ose islam ,) shumë është pothuaj e skatë se në rastin e dhënë .respektivisht, nëse zgjidhet opcioni mësim besim, zgjidhja do të mund të komentohet sikur tentim i shtetit për sigurim të tretmanit të autorizuar të disa religjioneve të caktuara. Pastaj, aj tretman i autorizuar nuk do të mund të arsyetohet mbrohet me arsyetimin se feja krishtere dhe islame kanë numër të madh të besimtarëve në krahasim më tjerat religjione në Maqedoni. Nga njëra ana, ajo është e vërtetë. Por numrat janë plotësisht të parëndësishëm kur bëhet fjalë për bindjet fetare. Kjo e fundit është e drejtë fundamentale, dhe si e tillë, e menjëherë nga sfera e proceseve demokratike: vullneti i shumicës këtu nuk ka kurfarë rëndësie. Në bazë të gjithë kësaj, propozimi i ri me siguri do të rëzohet në Gjykatën Kushtetuese.

Mundësia tjetër është të vërtetohet se në Kushtetutën tonë nuk përmendët askund ndalim për trajtim të autorizuar të religjioneve të caktuara. Ajo është e vërtetë. Por dhe mund të thuhet se dhe Kushtetuta jep trajtim të autorizuar të bashkësive fetare më me ndikim në Maqedoni me emër theksohen në Amandamentin VII.

I njëjti Amandament VII- të parashef parimin për ndarje të shtetit nga bashkësitë fetare dhe grupet religjioze. Në të njëjtën, e afirmon dhe parimin e barabarsisë të të gjitha

bashkësive fetare para ligjit. Kur këto parime do të T në përputhshmëri me të drejtën për jodiskriminim në bazë të bindjeve fetare(neni 9,) garantimi i të lirisë së bindjes fetare(neni 16 pika 1) dhe lirija e besimit(neni19 pika 1 dhe 2) shumë lehtë mund të vihet në përfundim se fryma e Kushtetutës respektivisht dedikojnë një ndalim të tillë. Ky komentim teologjik dhe sistematik është i lejuar dhe është legjitim kur bëhet fjalë për Kushtetut të përgjithshme dhe të shkurt siç është kushtetuta jonë. Dhe përsëri, propozimi i ri me siguri do të rëzohet në Gjykatën Kushtetuese.

Për tju shmangur asaj, QHKP mendon se është e nevojshme:

- 1) Propozimi ti ripunohet, dhe ne drejtimet vijuese:
 - a) Lëndë të mer statusin zgjedhore, ose
 - b) Nëse ngel i domozdoshëm, atëherë të mundësohet menjanim në bazë të bindjeve fetare(ashtu që Hebrei jonë nga shembulli do të mund të thotë- “ Shumë mirë mësoni ju çfarë të doni, mua lërëmi rehat, asgjë nga ajo çka ofroni nuk është në përpuethshmëri me bindjet e mija ,”) ose
 - c) Të ofrohen më shumë mundësi për zgjedhje në kuadër të mësim besimit(jo vetëm kirshter dhe islam, por dhe katolicizëm, protestanizëm, ungjillore metodizëm, pastaj judeizëm e kështu më radhë, me qëllim që tu dilet në mbanë kërkesa të gjithë qytatarëve zasegnati) ose

- 2) Të ndryshohet Kushtetuta, në drejtim të shqiptuar-thene dhënie tretman të autorizuar të religjioneve të caktuara nga ana e shtetit.

Në aspektin juridik, ajo nuk është diç e tmershme, por poashtu nuk është diçka që nuk do të mund te arsyetohet. Respektivisht, në botë egzistojnë shum sisteme të tilla juridike dhe shtete, të cilat kushtimisht thënë, mirë funksionojnë. Por në aspekt politik. Sociologjik por nëse doni dhe në aspect ekonomik, puna mund të shifet edhe në mënyrë tjetër.

Nga gjithë kjo del se ende egzistojnë probleme juridike reth zbatimit të mësim besimit në shkollat publike. Por ajo nuk do të thotë se nuk ka mënyrë për tejkalimin e tyre. Është e envojshme vetëm ata që e drejtojnë këtë inicijativë të mbijetojë nëkostatimin se mësim besimi është diç që i nevoitet shoqërisë Maqedonase. Duke marrë parasysh vetitë e saj-dallimet dhe ndarjet etnike dhe gjuhësore të cilat në masë të madhe përdëftojnë në baza fetare- ne nuk jemi të bindur në atë.